

Okamžité chrámy

Reflexe archetypů a rituálů v českém akčním a konceptuálním umění

2. 3. – 11. 6. 2017

VERNISÁŽ: 2. 3. 2017 | 18.30 hodin

Muzeum moderního umění | Salon, Kabinet

AUTOŘI A KURÁTOŘI VÝSTAVY | Štěpánka Bielešová a Ladislav Daněk

ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ | Tomáš Lampar

GRAFICKÝ DESIGN | Vladimír Vaca

INSTALACE | Vlastimil Sedláček, Filip Šindelář

VIDEOPROJEKCE | Kamil Zajíček

PROPAGACE | Pavel Konečný

KATALOG | Štěpánka Bielešová a Ladislav Daněk

Revolta byla v šedesátých letech minulého století základním motivem pro umělecké projevy, které dnes označujeme jako akční umění. Umělci na protest proti komercializaci umění opustili galerie a podnikali různé akce v ulicích, alternativních prostorech či v krajině. Po těchto pomíjivých akcích zůstala většinou jen fotodokumentace. Muzeum umění má třetí největší sbírku akčního umění u nás. Ukázky z ní představí od 2. března na výstavě *Okamžité chrámy* s podtitulem *Reflexe archetypů a rituálů v českém akčním a konceptuálním umění*.

Jak upozornil jeden z kurátorů výstavy Ladislav Daněk, termín „akční umění“ se v našem prostředí vžil až na počátku tohoto tisíciletí díky historičce umění Pavlíně Morganové, která o českém akčním umění vydala v roce 1999 stejnojmennou knihu. „Celkem adekvátně ale vystihuje podstatu všech uměleckých, akčních aktivit typu happening, body art, performance, akce v krajině, intervence do krajiny a řady dalších,“ řekl.

Za vznikem širokého proudu uměleckých aktivit mimo galerie podle Daňka stojí dobová popularita pop-artu. „Ten totiž ve Spojených státech už v šedesátých letech nebývale nastartoval trh s uměním i to, čemu se dnes říká umělecký provoz. Část umělců byla z tohoto vývoje znechucená a chtěli umění vrátit jeho původní, řekněme magickou funkci,“ vysvětlil. Proto vyšli z galerií ven, do alternativních prostor, do krajiny...

Akční umění našlo v době svého vzniku odezvu i v tehdejší Československu. Jeho průkopníkem byl tehdy Milan Knížák, jehož dnes proslavená akce *Procházka po novém světě (Demonstrace pro všechny smysly)* vznikla již v roce 1964. „Jako člen skupiny Fluxus pobýval v letech 1968–1970 ve Spojených státech a vedle přednášek na univerzitách tam realizoval i několik akcí. Celou řadu akcí pak připravil i doma,“ doplnila kurátorka Štěpánka Bielešová.

Olomoucká sbírka akčního umění začala vznikat v roce 1996 v souvislosti s přípravou výstavy *Mezi tradicí a experimentem / Práce na papíře a s papírem* v

českém výtvarném umění 1939–1989. Hlavním externím spolupracovníkem byl brněnský teoretik Jiří Valoch, ovšem založení sbírky byla týmová práce, kterou vedl tehdejší ředitel Pavel Zatloukal. „Valoch nám doporučil, kdo by ve sbírce měl být určitě zastoupen. Rozdělili jsme si autory, které oslovíme. Hledali jsme přitom vždy specifické a kvalitní projevy, které byly tehdy ještě poměrně dobře dostupné a nebyly tak drahé jak dnes. Původní záměr přitom byl vytvořit sbírku akčního umění celé střední Evropy,“ vzpomněl historik umění Daněk.

Videozáznamy ale muzeum nesbírá. V šedesátých letech se u nás akce nenatáčely, a pokud už by přece jen záznamy z pozdějších let byly k dispozici, byla by komplikovaná jejich archivace. „Navíc sami umělci zdůrazňovali, že fotografie jsou pouhou dokumentací, většinou to nebrali jako umění, což dnes už ovšem neplatí. A tak kdysi revoluční umění vysmívající se obchodu s uměním je dnes mnohdy podobně drahou komoditou jako klasické umělecké formy. V tomto ohledu jde tedy o poněkud hořký příběh,“ dodal Daněk.

Dnes má olomoucká kolekce řádově tři sta položek a je třetí největší svého druhu v České republice, přičemž tomuto segmentu se soustavně věnuje už jen Moravská galerie v Brně a Uměleckoprůmyslové museum v Praze. „Naše sbírka obsahuje téměř vše podstatné, co se v této oblasti událo. A stále ji doplňujeme,“ řekla Bielešová.

Výstava *Okamžité chrámy*, která nese jméno jedné z akcí Milana Knížáka vznikajících v letech 1970 – 1971, představí na zhruba stovce exponátů akční umění od šedesátých let až téměř po současnost. V úvodní části představí právě akční tvorbu Milana Knížáka. „Je jednoznačně zakladatelskou postavou českého akčního umění. Tomu musí odpovídat i prostor na výstavě, přestože její formát je spíše komorní a tudíž nepředstavuje vše podstatné, co ve sbírce máme,“ zdůraznil kurátor.

Další dokumenty především od autorů z Čech, Moravy a Slezska jsou rozděleny do archetypálních témat, jako jsou Oheň, Voda, Krajina, Strom, Ruce nebo Kámen. Jak kurátoři vysvětlili, chtěli výstavu uspořádat poněkud jinak, než se běžně očekává od sbírkové výstavy. „V něčem se totiž akční umění vrací k úplným základům lidské kreativity, tedy k rituálům a archetypům. Autoři sice takto zřejmě neuvažovali, a pokud ano, tak spíš intuitivně, ale tato témata jsou v jednotlivých akcích jednoznačně obsažená,“ rozvedla Bielešová.

Vystaveny budou i poněkud hraniční a pro některé odborníky zřejmě kontroverzní exponáty zejména od nejmladších vystavujících autorů.

Slovníček

Happening je akce připravená pro lidi. Například jedním z oblíbených happeningů u nás bylo Vítání jara, tedy radostná akce. Všichni účastníci happeningu (tedy i diváci) jsou součástí akce. Termín pochází z názvu první výstavy Allana Kaprowa 16 happeningů v šesti částech, která se uskutečnila v roce 1959 v New Yorku. Happening je považován za jednu z forem umění, ale zdá se, že blíže má k životu.

Performance zahrnuje prvky divadla, hudby, tance, poezie, ale její součástí mohou být i nová média. Jejím aktérem je výhradě umělec a toho sledují diváci. Prehistorie performance sahá až k aktivitám dadaistů a následně surrealistů. Rozmach performancí je spojen s obdobím šedesátých let, kdy řada umělců začala hledat nové způsoby bezprostřednější komunikace s diváky, než to dovolují tradiční umělecké prostředky.

Body art je založen na práci s lidským tělem, zvláště pak s tělem samotného umělce. Tělo je netradičně používáno od elementárních úkonů - akcí (např. doteky) až po testování psychických a fyzických limitů člověka, které mohou vést až k různým formám zraňování či naopak ritualizaci bytí jako takového. Body art nemusí (ale může) být realizovaný před publikem a nemusí vycházet z divadelních podnětů. Jeho určujícím a jediným zákonem je práce s tělem. Body art se rozvíjí od počátku 70. let.

Akce v krajině je souhrnné pojmenování pro výtvarný směr, který se začal formovat především v USA od druhé poloviny 60. let jako součást širší platformy radikálních hnutí té doby (minimalismus, konceptuální a procesuální umění). V zahraničí jsou pro jeho různé projevy používány především pojmy land art (ve významu krajina, zem, pevnina, pozemek) a earth work (ve významu zem, hlína). Land art zahrnuje především práce vytvářené v krajině, které reagují na její bezprostřední hodnoty (genius loci). V případě earth worku jde spíše o výtvarnou činnost využívající fyzikální vlastnosti přírodních materiálů (zeminu, písek, kameny, trávu, vodu, listí). Pro akce či umění v krajině je typické rázné vykročení umělců do mimogalerijního prostoru a přehodnocení vztahu člověka, krajiny a přírody vůbec.

Doprovodný program

Akcept

Animační program pro 2. stupeň ZŠ a SŠ

Každý den bychom si měli udělat aspoň jednu malou radost. Stačí drobnost, která nám zpříjemní všední den a zároveň nás ukotví v každodennosti. Tímto pohledem se pokusíme podívat na výstavu *Okamžité chrámy*, která se zabývá akčním a konceptuálním uměním. Pro nepoučené diváky jsou tato dvě slova poněkud odpuzující, ale my vás přesvědčíme, že na svět se dá pohlížet poeticky a tímto přístupem si obohacovat každý den. Celý program vyvrcholí happeningem ve veřejném prostoru.

Délka programu: 90 minut

Lektor: David Hrbek | hrbek@olmuart.cz | 585 514 213

KONTAKT PRO MÉDIA

Mgr. Petr Bielez

tiskový mluvčí

Muzeum umění Olomouc | Denisova 47 | 771 11 Olomouc

K: Muzeum moderního umění | Denisova 47 | 771 11 Olomouc

T: 585 514 282 | M: 724 202 905

E: bielesz@olmuart.cz | [web](#) | [facebook](#) | [twitter](#)

